13.00.00	13.00.06	01.00.00
13.00.01	13.00.07	02.00.00
13.00.02	13.00.08	03.00.00
13.00.03	13.00.09	09.00.00
13.00.04	07.00.00	10.00.00
13.00.05	19.00.00	11.00.00

№3/2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 690 sahifa,
20-mart, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:
Qirg‘izboyev Abdug‘affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne’matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G‘. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O‘. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma’murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O‘zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko‘ra, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo‘yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Ta'lim jarayonini transformatsiya qilishning samarali yo'llari....... 10
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Maktab darsliklari innovatsion o'qitish vositasi sifatida....... 14
Abdullayeva Maftuna Odiljon qizi

O'quvchilarda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali usullari....... 18
Aliyeva Shahrizoda Berdimurod qizi

Fizikada darsdan tashqari to'garak mashg'ulotlarida (7-sinf) o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish....... 20
Allayarova Sayyora Xadjibayevna

Kouching texnologiyalari asosida bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish....... 26
Axmedova Sarvinoz Azatovna

Pedagogik ta'limda klaster metodlarining dunyo mamlakatlari tajribasidadagi o'rni....... 29
Badalov Dilmurod Abdixalilovich

Human-AI Collaboration in Teaching: a New Paradigm in Pedagogy....... 32
Baxarova Asila Shermatovna

Orienting 7th-Grade Students Towards Career Choices Through Interdisciplinary Teaching of Physics....... 35
Boyturayeva Gulbahor Kamoliddin qizi, Zakhidov Ibrokhimjon Obidjonovich

Muhandislik sohasi ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadbirkorlik g'oyasini shakllantirish usullari....... 41
Butayev Tuxtasin

Chet tillarini o'rganishda ertaklarning roli va ahamiyati....... 46
Djuraeva Gavxar Normurotovna

Ta'limda "boshqaruv", "kompetentlik" hamda "boshqaruv kompetentligi" tushunchalari....... 49
Egamberdiyeva Gulxayohon Bahodir qizi

Grammar in Spoken and Written Communication: Practical Aspects – the Use of Communication and Common Errors in Grammar Usage....... 53
Elmirzayeva Maftuna Dusmurod kizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi

Gadjetlar bolaning rivojlanishi va sog'lig'iga qanday ta'sir qiladi....... 57
Fayziyeva Nodira Sobirovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish....... 61
Haydarov Mirjalol Shog'dorovich

Innovatsion yondashuv asosida "Qon aylanish sistemasi" mavzusi bo'yicha nazariy mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish metodikasi (8-sinf misolida)....... 64
Ibragimova Kamola Zokirjon qizi

"Bolalar folklori" fanini o'qitishda talabalar tadqiqotchilik kompetensiyasini akmeologik yondashuv asosida takomillashtirishning didaktik imkoniyatlari....... 68
Ilxamova Bibinur Po'latjon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtidorli bolalar bilan ishlash texnologiyalari....... 71
Karimjonova Dilrabo Akbarali qizi

Gamification in Primary School: How Game-Based Methods Increase Motivation to Learn....... 74
Khaitova Nazokat

Enhancing Project Competencies in Academic English: Integrating Music, Drama, and Technology in Engineering Education....... 78
Abdullayeva Komila Timurovna

Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etishning dolzarb masalalari....... 81
Mamatisayeva Surayyo Axmadjon qizi

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining boshlang'ich sinflarida "Lesson study" metodikasidan foydalanish....... 87
Muradova Feruza Abdurazak qizi

Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-madaniy kompetensiyasini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida....... 90
Musaeva Umida Xolmatjonovna

Zamonaviy ta'limga asoslangan maktabgacha ta'lim tashkilotlarining didaktik salohiyatini takomillashtirish masalalari........ 94
O'rinova Feruza O'ljayevna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalar – ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida........ 98
Otabek Abduraxmonov

The Development of Technical University Students' Skills for Creative Engineering Projects........ 102
Parmankulov Farkhod Nurali ugli

Ijodkorlik asosida bo'lajak tarbiyachilar kasbiy kompetentligini shakllantirish........ 110
Quysinova Shahlo Nasim qizi

Boshlang'ich ta'limda o'quv jarayonini loyihalashtirishda innovatsion yondashuv........ 114
Rahmonov Azamat Ruzvonovich

Bo'lajak o'qituvchilarning integrativ yondashuv asosida kreativ qobiliyatini shakllantirish........ 117
Riskitillayeva Nihola Abduvohid qizi

Kasbiy rivojlanishning umumiy konsepsiyasi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati........ 120
Turg'unov Axror Yodgor o'g'li

Ona tili ta'limida fonetik va orfografik mashqlar tasnifi........ 124
Urazboyeva Sabohat Ortiqboyevna

Shaxs oti yasovchi -chi affiksining faollashuvi........ 128
Usmanov Abdijabbar Norbo'tayevich

Experimental Study of Developing Students' Inclusive Readiness in Higher Education Pedagogy Based on a Competency Approach........ 131
Xafizova Umida Juraboy qizi

Texnik sohalar bo'yicha ingliz tilidagi terminologiyani o'rgatish metodikasi........ 134
Xolxodjayeva Dilfuza Shoakrom qizi

Biologiya o'quv fanidan olimpiadalar tashkil etishning pedagogik shart- sharoitlari........ 139
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li

Oliy ta'lim tarixiy paradigmalarining shakllanishi va ularning rivojlanish bosqichlari........ 143
Ziyoyeva Irodaxon Umidjon qizi

Теоретические основы профессиональной рефлексии в педагогической деятельности........ 147
Мухсиева А. Ш., Исохонова А. Ш.

Анализ основных проблем начального образования в контексте современных вызовов........ 150
Латипова Маърифат Салохиддиновна

Pedagogik faoliyatda praksiologiyaning o'rni........ 155
Kaldibekova Anargul Sotbarovna, Rahmonova Sevara Burxon qizi

Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubiyoti........ 158
Ashurova Dilfuza Nabiyevna, Shokirova Durdona Shuxrat qizi, Toshtemirova Kamola Ergashevna

Informatika darslarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning xorij tajribasi........ 162
Ahmadova Kamola Ahmad qizi

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda jahon tajribasi (Germaniya tajribasi misolida)........ 166
Aminova Nodirabegim Hasanjonovna

Talabalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishda Crossfit mashg'ulotlarining roli........ 171
Arabboyev Xurshidbek Xusniddinovich

Turistik terminlarning etimologik manbalarini Scaffolding metodi yordamida o'rganishning nazariy-metodologik asoslari........ 175
Ashurov Nurbek Oybek o'g'li

The Problem of Oral Diseases........ 179
Babayeva N. M.

Biomexanik tahlil asosida yadro irg'itish texnikasini takomillashtirish samaradorligi........ 182
Djabbarov Ahror Islamovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik tarbiya tushunchalarini rivojlantirishda art-pedagogikaning nazariy asoslari........ 186
Gulboyev Akbar Tuxtayevich

Jismoniy tarbiya darslarida xorij tajribalaridan foydalanish........ 190
Islomov Maruf Abdushukurovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni STEAM texnologiyasi asosida intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning amaliy tizimi ... 193
Jo'rayeva Dilafro'z Shuxrat qizi

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda liderlik sifatlarini rivojlantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlarini tashkil etish ... 197
Kadirova Nilufar Mirkarim qizi

Harakatli o'yinlar vositasida ijtimoiy moslashuvchanlik va hamkorlikni shakllantirish texnologiyasi ... 201
Karimova Sadoqat

Musiqaviy ritmik gimnastikada foydalanishning pedagogik imkoniyatlari ... 206
Kazakov Shavkat Norqobilovich

Creativity of Students in the Process of Independent Education ... 209
Kurbanova Buzaynab Nurmukhammadiyevna

Qashqadaryo viloyatida faoliyat ko'rsatayotgan bolalar musiqa va san'at maktablarining umumiy tarixi ... 213
Moxira Maxmanova

Futbol sportini rivojlantirishning maqsad va vazifalari ... 217
Nigmanov Maxkam Mamurjanovich

Talabalarda kooperativ kompetentlikni rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida ... 220
Qudratxo'jayeva Dilshodaxon G'ayratilla qizi

The Methodology of Teaching Graphic Elements in the Python Programming Language ... 223
Rajabova Gulchekhra Salomovna

Tizimli yondashuv otmning ilmiy-ta'limiy potensialini shakllantirish omili sifatida ... 227
Saidova Zarifa Uskanboy qizi

Koxlear implantatsiyaning kelib chiqish tarixi va koxlear implant samaradorligi ... 230
Salimova Hilola Rustamovna

Talaba qizlarga musiqa yordamida badiiy gimnastika arqonida bajariladigan mashqlarni o'rgatish va takomillashtirish ... 235
Sultanova Musharafxon Xudoykul qizi

Fizika darslarida o'quvchilarda ma'naviy va axloqiy tarbiyani shakllantirish metodikasi ... 239
Turabova Lobar Xusen qizi

Boshlang'ich sinflarda o'qishga o'rgatish metodikasi: an'anaviy va innovatsion yondashuvlar ... 242
Yusupova Sanobar Odil qizi

Актуальные методы и инструменты на уроках рки при изучении синонимов, антонимов и фразеологизмов ... 245
Алиева Малика Шухратовна

Нейроупражнения как средство повышения познавательных навыков у детей начальной школы ... 248
Бабаназарова Мафтуна Назарбековна

Диалогическая структура романа: взгляд через призму автора ... 251
Шиманская Диана Боходировна

O'zbek va rus adabiyotida drabbl janri: Anton Chexov va Abdulla Qahhor ijodi misolida ... 254
Annayeva Lola Rasulovna

O'zbek tilida zamonaviy lingvistik tendensiyalar: yangi so'zlar, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat ta'siri ... 257
Absalomova Dildora Ravshanovna

Mehnatsevarlik tushunchasining psixologik va pedagogik tahlili ... 261
Axmadaliyeva Muxarramoy Olimjon qizi

Umumta'lim maktablarida interfaol metodlar yordamida ingliz tili mashg'ulotlarini tashkil etish yo'llari ... 263
D. A. Mirsagatov

Maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'langan nutq rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari ... 267
Irkinova Iroda

Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik boshqaruvni takomillashtirish va ta'lim sifatini oshirish mexanizmlari ... 271
Akmalova Mohinur Zafarovna, Ismoilova Farangiz Xasan qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida TRIZ texnologiyasidan foydalanish ... 275
Kodirova Madina Kobuljon qizi

Boshlang'ich sinf darslarida darsliklar bilan ishlashning ahamiyati ... 278
Kubayeva Nilufar Shuhrat qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning innovatsion metodik tizimi ... 281
Nosirova Ra'no Xamidovna

Tarix darslarida axloqiy qadriyatlarni o'rgatishning innovatsion metodlari: interfaol usullar va texnologiyalardan foydalanish 284
Rayxona Surobova

Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish 288
Safarova Sojida Saxaddin qizi

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llash orqali talabalariga siydik tosh kasalliklarining o'qitishni takomillashtirish 291
Soliyev Muzaffarjon Baxtiyorjon o'g'li

Phrasal Verbs and Their Role in Everyday English 295
Zuvaytova Sarvinoz Nusurxon kizi

Значение толерантности в современном образовании 298
Бекбосинова Зияда Куралбай қизи

Лингвистика: история, основные концепции и современные тенденции 301
Юлдашева Дилноза Бекмуродовна

Shaxmat sporti orqali strategik fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning psixopedagogik asoslari 304
Rajapov G'olibbek Oripovich

Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini sinergetik yondashuv asosida rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari 308
Yusupova Dilnoza Fayzullayevna

The Influence of Shakespeare on Modern English Literature 311
Ismoilov Anvar Rustamovich, Ismoilova Shaxzoda Isroilovna

Talabalar estetik madaniyatini rivojlantirishda badiiy pedagogika imkoniyatlaridan foydalanishning nazariy asoslari 315
Z. Q. Akramjanova

Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'lim sifatiga ta'siri 319
Pardayeva Zilola Suvankulovna

Ta'lim sifatini oshirishda interfaol usullarning o'rni 322
Lapasova Zebiniso Xidirovna

Jamoada ishlash ko'nikmalarining boshlang'ich ta'limni tashkil etishdagi ahamiyati 325
Shaxnoza Baxromjonovna Jumanova

Ta'limda gamifikatsiyaning etika va pedagogik tamoyillari 329
Raxmonova Mexriniso Shuxratovna

Социально-эмоциональное обучение в общеобразовательной школе: как фактор развития навыков XXI века 333
Нажмудинова Мадина Халимовна

O'smir-yoshlarning ijtimoiylashuv jarayoni va unga ta'sir etuvchi omillar 336
Artikova Gulnoza Xasanovna

O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari 341
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich

Bo'lajak kimyo fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini raqamli ta'lim texnologiyalar vositasida takomillashtirishning ahamiyati 346
Begmanova Gauhar Elbaevna

Sun'iy intellektning ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi o'rni 350
Bilolov Inomjon O'ktamovich, Nuritdinova Gulnigor Taxirjanovna

The Role of Didactic Principles in Modular-Credit Learning 353
Ergasheva Diloram Daniyarovna

Faollik markazlarida mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyalari 357
Irisova Sayyora Rajabovna

Talabalarda Case-Study texnologiyasi yordamida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish 362
Islomova Moxichexra Bekmurzayevna

Dars jarayonida kreativ metodlar va texnologiyalardan foydalanish 367
Ko'palboyeva Farangiz Jahongir qizi

Kvalimetrik monitoring bilan bog'liq xorijiy tajriba 370
Komilova (Obidxonova) Robiya Abdushukur qizi

Kredit-modul tizimida didaktik kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion metodlar 373
Kushimova Mahbuba Janibekovna

Mahallalarda yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalar bilan ishlashda mahalla raisi, xotin-qizlar faollari, "Oqila ayollar" va boshqa jamoatchilik tashkilotlarining vazifalari, huquq va majburiyatlari 378
Musurmanova Shaxlo Ilhomovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotida zamonaviy innovatsion texnologiyalar 383
N. O. Saidova, H. Alijonova

Biologiya o'qitish jarayonida didaktik-ko'rgazmali vositalardan foydalanish 386
Ro'zmatova Sharofat Toshmatjonovna

"Titan" asarining badiiy, semantik va grammatik tahlili 391
Samiyeva Iymona Mehriddin qizi

Umumta'lim muassasalari rahbar kadrlarining raqobatbardoshligini oshirish mexanizmini takomillashtirish 395
Uzakbaeva Raxima Xojabaevna

Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishining asosiy omillari 399
Xamidova Diyora Rustam qizi, Nurmonova Yeshoda Boris qizi

Maktabga tayyorlov davrida ta'limiy o'yinlar vositasida kreativlikni rivojlantirish orqali universal ta'lim faoliyatini shakllantirish 404
Xolmatova Sarvinoz

Boshlang'ich sinflar o'quvchilariga masal va maqol janrlarining o'rgatilishi 408
Xudoyberdiyeva Nodira O'ktamovna, Ibotova Vasila Laziz qizi

O'quvchilarga harf shakllarini o'rgatish metodikasini takomillashtirish 410
Sharopova Xolida Ilyos qizi

Matematik tafakkurni o'stirishning mohiyati xususida 413
Yuldasheva Ma'mura Yulchiyevna

Xalq og'zaki ijodini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish 417
Baxtiyorova Sabrina Bobirovna, Jamolova Mohigul Baxtiyorovna

Kichik hududlarda aholi tabiiy ko'payishining salbiy va ijobiy tomonlari (Denov tumani misolida) 420
Abdimo'minov Tog'oynazar Abdinaxat o'g'li, Sulaymonov Sardor Isroil o'g'li

O'quvchilarni tarbiyalashda artpedagogika tizimini xorijiy tajriba integratsiyalashuvi asosida takomillashtirish 423
Choriyeva Dildora Ismat qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida dizayn fikrlashni badiiy asarlar vositasida shakllantirishning nazariy asoslari 426
Dadamirzayeva Ma'mura Shokirjon qizi

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni diagnostikalash texnologiyasi 429
Djamilova Nargiza Nuriddinovna, Asadova Madina Namoz qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kreativlikni shakllantirish – sifatli ta'lim olish omili sifatida 432
Erkinboyeva Kamola Shavkatjon qizi

Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi markazlar faoliyatini samarali tashkil etishda virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish 435
Foziljonova M. R.

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarni intellektual rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari 438
Go'zalxon O'sarova Rasuljon qizi

Integrativ yondashuv–bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy omili 441
Jalilov Nodirjon Azamatovich

Bo'lajak pedagoglarda provokativ pedagogika orqali tanqidiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirishning asosiy tamoyillari 444
Kaldibekova Anargul Sotbarovna, Karimova O'g'iloy Murot qizi

Sinfdan tashqari faoliyatlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining shaxsiy rivojlanishini ta'minlash 447
Kasimov Asror Abdulloyevich

Inklyuziv ta'lim tushunchasi va uning asosiy xususiyatlari 450
Mamatova Aziza Bo'riboyevna

Surdopedagogikada STEM yondashuvi 454
Maxmudova Oygul Toxirjonovna

Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining ijtimoiy-huquqiy kompetensiyasini rivojlantirish 457
Nishonova Munira Yakubjonovna

Xalq maqollari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarini mehnat intizomiga o'rgatish yo'llari 461
Nuritdinova Dilshoda Fazliddin qizi

Malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning didaktik ta'minoti 464
Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini didaktik o'yinlar yordamida matematik ko'nikmalarini rivojlantirish xususiyatlari 467
Rasulova Muhabbat Pardayevna

Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash orqali DTS talablari asosida samarali natijalarga erishish imkoniyatlari 472
Safaraliyeva Mehrangis Shamil qizi

Raqamli axborot asrida muloqotning ijtimoiy-psixologik transformatsiyasi: oqibatlar va yechimlar 475
Salomov Shamsiddin Saboxiddin o'g'li

Problems of Socialization in Preschool Children 479
Tulyaganova Dilnoza Ravshankekovna, Botirova Zebo Xasan qizi

Xotin-qizlarning tazyiq va tajovuzga qarshi dunyoqarashining shakllanish tarixi 483
Uktamova Umida Sunatullayevna

Психолого-педагогические основы проблемы духовно-нравственного воспитания в начальных классах Узбекистана с учётом использование современных инновационных видов обучения в образовательном процессе 487
Жамолова Камола Комилжон кизи

Aqliy rivojlanishda muammosi bo'lgan o'quvchilarga savod o'rgatish ishlarining ilmiy asoslari 494
Abdujabborova Mavjuda Baxtiyor qizi

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarning o'ziga xos xususiyatlari 499
Berdiyorov Xurshid Farxod o'g'li

Pedagoglarda dezinformatsiyaga qarshi kurashish ko'nikmalarini shakllantirish 505
Eshankulova Moxigul Ummatkulovna

Tizimli yondashuv asosida o'quvchilarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishning nazariy asoslari 511
Hasanova Gulbahor Davlatmamatovna

Maktab o'qituvchilarini uzluksiz kasbiy rivojlantirishda raqamli texnologiyalaridan foydalanish pedagogik muammolar sifatida 517
Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna

Maktabgacha ta'lim samaradorligiga erishishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari 521
Mamadaliyeva Shoxsanam

Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar uchun assistiv texnologiyalar 524
Mirsaid Yunusov Xudayarovich

Koxlear implantli bolalarning eshituv-nutqiy faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari 530
Nartayeva Shahnoza Yulchibayevna

Matematika darslarida aqli zaif o'quvchilarning geometrik materiallar asosida tasavvurni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari 535
Navbahor Shadiyeva Habibulla qizi

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni kasbga yo'naltirish ishlarini tashkil etish xususiyatlari 541
Nodira Toshpulova Sultonmurod qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vatanga e'tiqodni shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni 545
Xaydarova Oliya Kaxxarovna, Primqulova Iroda Berdimurodovna

Autizm sindromli bolalar uchun assistiv texnologiyalar 550
Sevinch Axrorova Abrorovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilaridagi nutq nuqsonlarini kompleks korreksiyalash tamoyillari 555
Tojikulova Gulbaxor Furqat qizi

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kognitiv qobiliyatlarini bilish kompetensiyasi vositasida rivojlantrish 560
Xakimova Nafosat Solijon qizi

Boshlang'ich sinflar o'quvchilariga masal va maqol janrlarining o'rganilishi 563
Xudoyberdiyeva Nodira O'ktamovna, Ibotova Vasila Laziz qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Методология преподавания русского языка как иностранного: интеграция прагмалингвистических аспектов и культурных контекстов в обучении узбекских студентов 566
Лола Назарова

Учет психологических и педагогических характеристик будущего учителя в процессе индивидуального тестирования 570
Эшбоева Зарина Бобомурод кизи

Modulli ta'lim texnologiyasi va uni boshlang'ich ta'limda qo'llash 574
Adizova Nigora Baxtiyorovna, Norqulova Dilorom

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini pirls topshiriqlariga tayyorlashda o'qish savodxonligi darslarining o'rni va ahamiyati 578
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Nabiyeva Nigora Normuhammad qizi

Integrativ yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy tasavvurlarini shakllantirish mazmuni 582
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Baxronova Shaxnoza Rustamovna

Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari 586
Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Elova Marjona Shomurod qizi

Boshlang'ich sinflar uchun mo'ljallangan o'quv lug'atlarining o'ziga xos xususiyatlari 592
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining iqtisodiy bilimdonligini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'limiy materiallarni tayyorlash tamoyillari 594
Hakimova Mehriniso Homitovna, Ergasheva Feruzabonu Baxriddin qizi

21-asr ko'nikmalarining ta'lim tizimida rivojlantirishdagi produktiv yechimlar va ilg'or tendensiyalar 598
Idiyeva Gulchehra Izomovna

Inkorporatsion yondashuvlar orqali bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisidagi kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari 603
Jo'rayeva Dilnoz Raxmidinovna

Birinchi sinf o'quvchilarini maktabga samarali moslashtirish 607
Jumayev Ro'ziqul Xoliqulovich, Jo'rayeva Nazokat Farhodovna

Boshlang'ich sinf darslarida lug'atdan foydalanish amaliyoti: noan'anaviy usullar, innovatsion texnologiyalar 611
Karimova Feruza Mo'minovna, Homidova Zarina Rustam qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilari yo'l qo'yadigan nutqiy xatolar ustida ishlash jarayonida metod va topshiriqlardan foydalanishning metodik asoslari 616
Karimova Kamola Komil qizi

O'quvchilarni tejamkorlikka o'rgatish bo'yicha bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun uslubiy tavsiyalar 622
Kasimov Fayzullo Muxammadovich, Subxanova Ozoda

Boshlang'ich sinf o'quvchisini kreativ fikrlashga o'rgatishda tipik arifmetik masalalarning roli 627
M. M. Qosimova, S. E. Ikromova

Boshlang'ich sinflarda xalq og'zaki ijodini o'qitishda integratsion metodlar 631
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Nematova Malika Hikmatovna

Sun'iy intellekt asosida ta'lim sohasini takomillashtirish 634
Raximova Nargiza Mexriddinovna

O'zbek xalq o'yinlari bolalarni mehnatsevarlikka tayyorlaydi 638
Safarova Nigora Oxunjonovna, O'ktamova Sabina Azizjon qizi

Boshlang'ich sinflarda tenglamalar yechish mavzusida 5E modelidan foydalanish 641
Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Mansurova Umida Mansur qizi

Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida integrativ yondashuv 646
Saidova Gavhar Ergashovna

Ijodiy topshiriqlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy qobiliyatni rivojlantirish omili sifatida 649
Shoyeva Yulduz Amin qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqini rivojlantirishda iboralar ustida ishlashning didaktik mezonlari 652
To'rayeva Sanobar Sulaymonovna

Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitishda texnik ijodkorlikni shakllantirish 657
Tursunova Nozima Ilxomovna

Individual yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish mexanizmlari 661
Xaydarova Malika Djamshitovna

O'qish savodxonligi darslarida etnopedagogik qadriyatlarning o'rni va ahamiyati 665
Xayrullayeva Dilnoza Nurmat qizi

Изобразительное искусство Узбекистана на занятиях русского языка как эффективный средство развития речи и формирование эстетической культуры студентов........ 669
Дустова Дилдора Собиржановна

Моделирование уроков с применением стратегий развития критического мышления 674
Рузиева Майрам Амрилоевна

Тема "Развитие духовно-творческого потенциала ребенка как фактор самореализации в социуме" 678
Хасанова Гулшод Касимовна

Amaliy mashg'ulot jarayonida talabalarning boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish........ 682
Narimbaeva Lola Kuzibayevna

Developing Feedback Literacy Through Technology-Mediated Feedback in L2 Writing: A Mixed-Methods Approach........ 686
Sabokhat Rakhimova Mirzokhid kizi

AMALIY MASHG'ULOT JARAYONIDA TALABALARNING BOSHQARUV KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Narimbaeva Lola Kuzibayevna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Maqolada mutaxassislar tayyorlash tarkibi va mazmunini kompetensiyaga asoslangan yondashuv asosida takomillashtirish bo'yicha ilmiy tavsiyalar berilgan. Ta'lim jarayonida aniq vaziyatlarni tahlil qilish, talabalarda kasbiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish usullari keltirilgan.

Kalit so'zlar: kompetensiya, ta'lim sifati, ijodiy faol, boshqaruv, mutaxassislik, rahbarlik, mahorat, muammoli vaziyat, boshqaruv madaniyati, sharoitlarga moslashish, kasbiy rivojlanish.

Abstract: The article presents scientific recommendations for improving the structure and content of specialist training based on the competency-based approach. It outlines methods for analyzing specific situations in the educational process and developing students' skills in solving professional problems.

Key words: competency, quality of education, creative activity, management, specialty, leadership, mastery, problem situation, management culture, adaptability, professional development.

Аннотация: В статье представлены научные рекомендации по совершенствованию структуры и содержания подготовки специалистов на основе компетентностного подхода. Приведены методы анализа конкретных ситуаций в учебном процессе и формирования у студентов навыков решения профессиональных проблем.

Ключевые слова: компетенция, качество образования, творческая активность, управление, специальность, руководство, мастерство, проблемная ситуация, культура управления, адаптация к условиям, профессиональное развитие.

KIRISH

So'nggi yillarda yangi ta'lim paradigmasi paydo bo'ldi. Uning doirasida zamonaviy ta'lim sifati oliy ta'lim bitiruvchilari kompetensiyalarining qanchalik rivojlanganligi – bilim va vaziyatlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash va bilimlarni hal qilinayotgan muammolarga adekvat qo'llash qobiliyati bilan belgilanadi. Raqobatbardosh shaxs mustaqillik, tashkilotchilik, ijodiy muammolarni hal qilish, o'z faoliyatini rejalashtirish, tashkilotga moslashish va o'zgarishlarga tayyor bo'lish kabi ko'plab rivojlangan fazilatlarga ega bo'lishi kerak. Ammo ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etishning muhim shakl va usullaridan biri – kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridir.

Kompetensiya – talabalar tayyorgarligining muhim xususiyati va oliy ta'limda mutaxassislar tayyorlashning asosiy talablaridan biridir. Kompetensiya – biror soha bo'yicha har tomonlama chuqur bilimga ega bo'lgan va shuning uchun ham fikri salmoqli, ishonchli hisoblangan kishining sifati. Kompetensiya – bu nafaqat fanni chuqur bilish, topshiriqni yetarli darajada bajarish holati, haqiqiy faoliyatni amalga oshirish qobiliyati, balki bilimlarni doimiy ravishda yangilashni, muayyan sharoitlarda muvaffaqiyatli qo'llash uchun yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishni, potentsialni o'z ichiga oladi. Iqtisodiyot davriy texnologik va tashkiliy yangilanish, ishlab chiqarish usullari va boshqaruv tamoyillarini muntazam takomillashtirish rejimida yashayotgan bir davrda hodim oldiga mutlaqo yangi talablar qo'yilmoqda. Ish beruvchilar ilg'or texnologiyalarni o'zlashtirgan va o'z bilimlarini amalda qo'llashga qodir, ijodiy faol odamlarga ustunlik beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xususiyatlari tez o'zgarib borayotgan va texnologik jihatdan murakkab bo'lgan ta'limning yuqori sifatini ta'minlash, o'z bilimlarini yaxshilash va kengaytirishga intilish, doimiy ravishda o'rganish qobiliyati qadrlanadi. Uchinchi Renessans avlodi davlat ta'lim standarti talabalar o'zlashtirishi kerak bo'lgan bilimlarga alohida e'tibor

beradi. Shu sababli ijtimoiy faollik, atrofdagi jamiyatda erkin yo'naltirilganlik, axborot texnologiyalarini egallash, fuqarolarga nisbatan bag'rikenglik va hayot davomida ta'limni davom ettirish qobiliyati kabi shaxsiy ustuvorliklar birinchi o'ringa chiqadi.

Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim jarayoni talabalarda voqealarni rivojlantirishning bir nechta variantlari orasidan ongli ravishda tanlash, amaliy va mavhum xarakterdagi muammoli vaziyatlarni hal qilish va mas'uliyatli qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi. Mutaxassislar tayyorlash tarkibi va mazmunini kompetensiyaga asoslangan yondashuv asosida takomillashtirish keyingi yillarda ancha qizg'in ko'rib chiqilmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida talabalar o'rtasida boshqaruv malakasini rivojlantirish jarayoniga to'sqinlik qiladigan bir qator kamchiliklarni qayd etish mumkin, xususan: mutaxassislar tayyorlashning an'anaviy bilim-ko'nikmasiga tayanish; talabalarda boshqaruv malakasini rivojlantirishga hissa qo'shadigan maxsus fanlarni o'rganishga ajratilgan soatlarning yetarli emasligi; talabalar o'rtasida boshqaruv malakasining rivojlanish darajasini aniqlashning diagnostika usullarining ishlab chiqilmaganligi; ta'lim muassasalari bitiruvchilari o'rtasida boshqaruv malakasining rivojlanish darajasini baholash imkonini beruvchi mezon va ko'rsatkichlar tizimining yo'qligi. Ushbu kamchiliklar oliy ta'lim muassasalari talabalarida boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish uchun ushbu mavzuning dolzarbligini tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mavjud muammoning nazariy jihatdan yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi va uning katta amaliy ahamiyati bizni ushbu mavzuni ("Talabalarning amaliy mashg'ulotlar jarayonida boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish") yoritishga undadi. Maqsad: o'quv jarayonida talabalarda boshqaruv malakasini rivojlantirish orqali kadrlarni tayyorlash sifatini oshirish.

Quyidagi hollarda mutaxassislarni tayyorlash sifati yaxshilanishi mumkin: boshqaruv kompetensiyasini bo'lajak mutaxassis kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismlaridan biri deb bilish, bu uning mohiyatini aniqlash zaruriyatini keltirib chiqaradi; talabalarda boshqaruv malakasini shakllantirish modelining nazariy va uslubiy asoslarini aniqlash; o'qitishning maqsadlari, mazmuni va texnologiyasini ishlab chiqishda "Umr bo'yi ta'lim" yangi ta'lim dasturini amalga oshirishga bo'lgan bo'lajak mutaxassislarning izlanayotgan asosiy va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish imkonini beruvchi kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvdan foydalanish; boshqaruv malakasini rivojlantirish, kontekstli ta'lim modelidan foydalanish, unda menejment nazariyasi va modulli fanlararo komplekslarning so'nggi yutuqlari o'qitish mazmuni va texnologiyasiga kiritilgan, o'z-o'zini baholash usuli talabaning o'z-o'zini rivojlantirish potentsialini rivojlantirish mexanizmi sifatida qo'llash; boshqarish, o'z-o'zini rivojlantirish va refleksiv texnologiyalardan faol foydalanish; boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirishning tizimli diagnostikasi B. Blum taksonomiyasi asosida kompetensiyalar orqali amalga oshiriladi. Amerikalik olim B. Blumning o'quv maqsadlari taksonomiyasi 6 darajaga ega: bilish, tushunish, qo'llash, tahlil qilish, sintez qilish, baholash.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim jarayonida aniq vaziyatlarni tahlil qilish usulidan foydalanish talabalarda kasbiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga imkon beradi. Biroq, rahbar ishining samaradorligi professional muammolarni hal qilishdan ko'ra ko'proq hodimlarni boshqarish qobiliyatiga bog'liqligi uzoq vaqtdan beri ta'kidlangan. Faoliyatning ushbu jihatlari o'rtasidagi nisbat 2:1 ni tashkil qiladi. Rahbar tomonidan hal qilinadigan barcha masalalarning 40% gacha bo'lgan qismi jamoani boshqarish bilan bog'liq bo'lib, uning ishining samaradorligi o'rtacha to'rtdan uch qismi boshqa odamlar bilan muloqot qilish qobiliyatiga bog'liq. Amerikalik mutaxassislar boshqaruv ko'nikmalarini tashkil etishning sakkizta asosiy fazilatini aniqlaydilar: rasmiy va norasmiy asosda hamkasblar hamda tengdoshlar bilan samarali muloqot qilish qobiliyati; qul ostidagilar bilan muloqotda yetakchilik fazilatlarini namoyon etish qobiliyati; muammoli vaziyatlarda to'g'ri echim topa olish qobiliyati; kerakli ma'lumotni to'plash va qayta ishlash, uni baholash, taqqoslash va o'zlashtirish qobiliyati; noaniq vaziyatlarda qaror qabul qilish qobiliyati; vaqtni boshqarish, qul ostidagilar o'rtasida ishni taqsimlash, ularga zarur vakolatlar berish va tezkor tashkiliy qarorlar qabul qilish qobiliyati; tadbirkorning ishbilarmonlik fazilatlarini namoyon etish qobiliyati: istiqboldagi maqsadlarni belgilash, qulay imkoniyatlardan foydalanish, tashkilotning tashkiliy tuzilmasini o'z vaqtida o'zgartirish; chiqarilgan qarorlarning oqibatlarini tanqidiy baholash va kamchiliklardan saboq olish qobiliyati.

O'quv jarayonida bu sifatlarni shakllantirish uchun aniq ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar tarkibiga kiruvchi boshqaruv tizimlarini modellashtirish zarur. Shuningdek, boshqaruv tizimining ikkita modeli asosida o'qitish usullariga tayaniladi: aloqa tizimi modeli va birgalikdagi faoliyat tizimi modeli. Bunday usullar rol o'ynash va taqlid qilish o'yinlaridir. Talabalarda boshqaruv madaniyatini shakllantirish jarayoni tizimli yondashuvni talab qiladi. Biz mutaxassislik fanlari orqali boshqaruv madaniyatini rivojlantirish tizimini joriy qilamiz. Mutaxassislik fanlari

o'qituvchilari bo'lajak kadrlarni tayyorlash maqsadida ishbilarmonlik o'yinlaridan foydalanadilar (masalan, "Mening mehnatga haq to'lash shakllarim va tizimlarim", "Agar men rahbar bo'lsam", "Mening Vatanim", "Birja" va boshqalar). Bundan tashqari, ushbu o'yin shaklidan talabaga mutaxassis uchun kerak bo'lgan kasbiy kompetensiyalarni o'zlashtirish va ularni kasbiy faoliyatni taqlid qiladigan sharoitlarda namoyish etish imkoniyatini beradigan professional modul sifatida foydalanish mumkin. Bu talabaga kasbiy rivojlanish imkonini beradi, ya'ni: to'plangan nazariy bilimlar va amaliy tajribadan birgalikda foydalanish ko'nikmalari; kasbiy muammolarni tushunish va ularga yechim topa olish ko'nikmalari; muammoli vaziyatlarni hal qilish jarayonida mavjud bilimlardan mustaqil ravishda foydalanish qobiliyati. Bundan tashqari, o'yin talabalarning aqliy faoliyatini faollashtiradi, ularning ijodiy salohiyatini kasbiy vaziyatlarni hal qilishga yo'naltiradi va ularning kelajakdagi kasbiga moslashishga yordam beradi, chunki talabalarga kasbiy kompetensiyalardan foydalanishni talab qiladigan umumiy vazifa beriladi.

Ishbilarmonlik o'yinlaridan foydalanish bizga ishtirokchilarning psixologik xususiyatlarini aniqlash va kuzatish imkonini beradi. Shu sababli, kadrlarni tanlash jarayonida biznes o'yinlari ko'pincha qo'llaniladi. Ularning yordami bilan quyidagilarni aniqlash mumkin: muayyan lavozimga nomzodning faollik darajasi; taktik va strategik fikrlashning mavjudligi; yangi sharoitlarga moslashish tezligi; hamkasblarning motivlarini tahlil qilish va ularning xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatish qobiliyati; rahbarlik uslubi, qaror qabul qilishda "o'zi" yoki "jamoa manfaatini" ko'zlash va h.k. Ishbilarmonlik o'yinlari talabaga shaxsning jamoada o'zini qanday tutishi haqida aniqroq tasavvurga ega bo'lishga imkon beradi, bu esa rahbar uchun juda muhimdir. Ta'limning ushbu shaklidan foydalanish tajribasini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, ishbilarmon o'yini davomida talabalar kasbiy kompetensiyalar bilan bir qatorda o'zaro faoliyat kompetensiyalarini rivojlantiradilar. Ular turli aloqa vositalaridan foydalangan holda hamkasblar, rahbarlar va mijozlar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Modulli-kompetentlik yondashuvi tamoyillari asosida qurilgan o'yin mutaxassislarni tayyorlashda asosiy professional modulga aylangan.

Amaliy mashg'ulotlar, xususan ishlab chiqarish amaliyoti, oliy ta'lim talabalarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy vositalaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Busiz haqiqiy ishlab chiqarish bilan tanishish, nazariy bilimlarni mustahkamlash, mehnat ko'nikmalarini egallash, maxsus fanlar bo'yicha kurs ishlarini ongli loyihalash mumkin emas. Oliy ta'lim talabalarini real ishlab chiqarish manfaatlari yo'lida individual maqsadli tayyorlash bosqichi sifatida ishlab chiqarish amaliyotining rolini kengaytirish kasbiy kompetensiyalarning manbai va ularni shakllantirish uchun rag'bat sifatida qaralishi mumkin. Biz ko'rib chiqayotgan tizim boshqaruv madaniyatiga ega bo'lgan mutaxassislar uchun ijtimoiy buyurtma bilan belgilanadi, shuning uchun biz taklif qilayotgan tizimning o'ziga xos maqsadi boshqaruv madaniyatini shakllantirishdan iborat. Vazifalarni ishlab chiqishda biz quyidagi talablarni hisobga olamiz: topshiriqlar majmui tasodifiy emas, balki tizimni ifodalashi kerak; topshiriqlar tizimini qurishda talabalarning yosh xususiyatlarini hamda ular ko'pincha duch keladigan kommunikativ vaziyatlarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish zarur; har bir vazifa avvalgisi bilan bog'liq bo'lishi va murakkablik jihatidan reproduktivdan ijodiygacha bo'lgan asosda qurilishi kerak; topshiriqlar tizimi nafaqat kommunikativ bilim va ko'nikmalarni egallashga yordam berishi, balki ularni yangi sharoitlarga tatbiq etishga ham xizmat qilishi, talabaning kommunikativ qobiliyatlari va axborot ehtiyojlarini faollashtirishi lozim; boshqaruv muammolarini hal qilish uchun faoliyatning universal shakllarini o'zlashtirish; ushbu faoliyatning maqsad va mezonlarini belgilovchi madaniy qadriyatlar tizimi bilan tanishish; shaxsiy rivojlanish muammolari mavzusi bo'yicha bilimlarni egallash. Shakllanish tizimining barcha elementlari turli fanlararo aloqalar orqali bir butunga birlashadi.

Menejment madaniyatini shakllantirish bo'yicha ishlab chiqilgan tizim bo'lajak mutaxassisning kasbiy tayyorgarligi sifatini oshirish omili sifatida qaralmoqda. Boshqaruv madaniyati darajasi sifatini quyidagi mezonlar bo'yicha aniqlaymiz: sifat – kasbiy tayyorgarlik natijasida o'quv predmetining oliy ta'lim davlat standartiga muvofiqligi; bilimning sifat holati doimiy emas, u yangi xususiyatlarning aniqlanishi bilan o'zgaradi; talabalar bilimining sifati doimiy narsa emas, chunki uning asosiy ko'rsatkichlari o'quv jarayonini tashkil etish va talabalarning individual xususiyatlariga bog'liq. Tizimning amaliy ahamiyati kelajakdagi mutaxassisdan talab qilinadigan asosiy talablar va zarur fazilatlar qanchalik to'liq aks ettirilganiga bog'liq.

Ta'lim jarayonida vazifaga asoslangan ta'limni rivojlantirish va joriy etish masalalari quyidagi xulosalarni chiqarishga imkon berdi: Ta'lim vazifalarining universal xususiyati, masalan, ularning o'quv jarayonida harakatlantiruvchi kuch bo'lishi va talabalarning o'quv faoliyatini tashkil etish va boshqarish usuli sifatida qo'llanishi, o'qitishning turli shakl va usullarida keng foydalanishga imkon beradi. Oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarida kompetensiyalarni shakllantirishga hissa qo'shadi. Kompetensiyaga yo'naltirilgan vazifalar loyihalar, amaliy topshiriqlar, ishbilarmon o'yinlar va boshqalar shaklida bajarilishi mumkin. O'quv vazifalarining ierarxik tarzda tashkil etilgan ketma-ketligi o'quvchilarning o'quv faoliyati dasturini tashkil etishini hisobga olgan holda, o'quv jarayoniga kiritilgan kompetensiyaga yo'naltirilgan vazifalar tizimi, biz o'ylaganimizdek, talabalarda bilim, ko'nikma va malakalarni bosqichma-bosqich shakllantirishni ta'minlashga qodir.

XULOSA

Xulosa qilib shuni ta'kidlash mumkinki, vazifaga asoslangan ta'lim – bu kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga yordam beradigan tashkiliy shakllar va o'qitish usullaridan foydalanishni optimallashtirishning samarali vositasi bo'lib, shu bilan o'zlashtirish natijalarida Davlat ta'lim standartlari talablarining bajarilishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduqodirov A., Pardaev A. Pedagogik texnologiyalarga oid atamalarning izohli lug'ati. – T.: Fan va texnologiyalar, 2012. – 44 b.
2. Andreyev A. L. Kompetentnostnaya paradigma v obrazovanii. // Pedagogika, 2005. – №4. – S. 19–26.
3. Za'ipov K. Pedagogik tizimni boshqarish qonuniyatlari va rahbarlik. // Uzliksiz ta'lim jurnali. – T.: 2004. – 4-son. – B. 24.
4. Narimbayeva L. K. Talabalarda boshqaruvchanlik ko'nikmasini rivojlantirishning didaktik asoslari. // Научный импульс, №26 (100), 1-qism. – Oktabr 2024.
5. Narimbayeva L. K. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotini boshqarish. // Muallim ham uzluksiz bilimlendiriw, 2024. – 3/1-son. – B. 350–354.
6. Narimbayeva L. K. Talabalarda boshqaruvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari. Monografiya. – T.: ZEBO PRINTS, 2024. – 84 b.
7. Narimbayeva L. K. Maktabgacha ta'limni boshqarishning tuzilishi va mazmuni. // Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda axloqiy-estetik tarbiyani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, 2024. – B. 87–90.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.